

Autorka: Michaela Ujházyová

Aké bezpečné je obhajovať environmentálne práva?

Zhorené auto strážcu prírody je len jedným z mnohých prípadov ohrozovania ľudí obhajujúcich environmentálne práva.

Osobitná spravodajkyňa OSN pre ochranu obhajcov ľudských práv Mary Lawlor v [správe z roku 2021](#) upozorňuje, že aktivisti a aktivistky v oblasti environmentálnych práv patria medzi obzvlášť zraniteľných voči fyzickým útokom, obťažovanu a zabitiu. Ide predovšetkým o situácie, kedy svojimi aktivitami ohrozujú finančné záujmy spojené s hospodárskym alebo stavebným využívaním pôdy, vodných stavieb, nerastných surovín. Dramatické, život ohrozujúce situácie sa zväčša odohrávajú v krajinách, kde sa bojuje o zvyšky divokej prírody, ďaleko od európskeho priestoru. Je však na Slovensku bezpečné aktívne sa zaujímať a konať v prospech environmentálnych práv? Ako ukazuje nedávny prípad zamestnanca Štátnej ochrany prírody z CHKO Strážovské vrchy, ktorému neznáme osoby zapálili osobné auto, „ochranárska činnosť“ nemusí byť bezpečná ani ak ide o výkon kompetencií orgánu verejnej moci.

V správe Európskej hospodárskej rady OSN, ktorá sleduje rôzne prípady ohrozovania obhajcov a obhajkýň environmentálnych práv za obdobie 2017 – 2020 však nie sú za Slovensko reportované žiadne prípady. Stredisko sa preto minulý rok rozhodlo zmapovať skúsenosti aktivistov a aktivistiek so zastrášaním, šikanovaním alebo iným obmedzovaním práv v dôsledku ich občianskej angažovanosti v oblasti ochrany životného prostredia.

Oslovených bolo vyše 30 organizácií, iniciatív alebo jednotlivcov, ktorí/é sú aktívni v oblasti ochrany životného prostredia, zmeny klímy alebo pro-environmentálnych politik na národnej alebo lokálnej úrovni. Stredisko získalo informácie o 11-tich prípadoch, ktoré respondenti a respondentky považovali za zastrášovanie alebo šikanovanie, pričom rôzne formy ohrozovania a zastrášovania pocitovali **nielen zo strany podnikateľských subjektov alebo osôb naviazaných na tieto subjekty, ale aj orgánov verejnej správy či obyvateľov dotknutej lokality.**

Autorka: Michaela Ujházyová

Vo väčšine prípadov bolo takéto konanie **reakciou na priamy monitoring** (zberom vzoriek v teréne, zabezpečovanie fotografií výrubu drevín a pod.) alebo **nahlásením možného porušovania právnych predpisov** o ochrane životného prostredia (napr. čierne skládky, výrub drevín, odvod odpadových vôd do riečneho systému).

Mám skúsenosti so zavražďovaním, šikanovaním alebo obmedzovaním práv zo strany:

V sledovaných prípadoch väčšinou respondenti a respondentky zaznamenali **viacero foriem zavražďujúceho konania súbežne**. Takmer vo všetkých prípadoch uviedli, že majú skúsenosti s očierňovaním a šírením nepravdivých informácií o ich osobe a/alebo organizácii. Spolu s očierňovaním sa však vyskytovali aj obťažujúce telefonáty, maily, odkazy, ale rovnako aj vyhrážanie sa násilím. Osobitnou stratégiou je využívanie kompetencií rôznych orgánov verejnej moci a to súbežným iniciovaním rôznych administratívnych úkonov ako sú podnety na inšpekčné orgány, uloženie pokuty, trestné oznámenie, podanie žaloby a pod.

Autorka: Michaela Ujházyová

Máte skúsenosti s nasledovným:

obmedzenie osobnej slobody v cele predbežného zaistenia osôb

Ak by sme vystúpili za rámec súhrnného vyhodnotenia a nahliadli do niektorých zo zdieľaných príbehov, objavili by sme napríklad situácie kedy veľká časť susedstva vylúči osobu, ktorá sa zaujíma o dopad plánovaných rozvojových projektov na životné prostredie, z komunitných aktivít alebo kedy si terénny pracovník nájde zavesené mŕtve zviera na bráne, zničený majetok, otrávené domáce zviera a pod. Najrizikovejšou sa v kontexte Slovenska javí situácia, kedy za (prebiehajúce alebo potenciálne) poškodzovanie životného prostredia nesú zodpovednosť podnikateľské subjekty, ktoré majú zároveň vzťahy s miestnou komunitou (napríklad pracovné možnosti) a orgánmi verejnej moci. Vystúpiť proti záujmom v takomto prostredí je na Slovensku stále náročné a potenciálne ohrozujúce.

Jednou z podmienok rozvoja občianskej spoločnosti a podpory ľudských práv je zabezpečenie prostredia, v ktorom štát nie len priamo neobmedzuje práva osôb, ktoré si uplatňujú svoje občianske práva, ale zároveň vytvára účinné mechanizmy na ochranu ich práv. O zriadení takéhoto mechanizmu aj na globálnej úrovni hovorí Európska hospodárska rada OSN v jednom zo svojich [rozhodnutí v roku 2021](#). Sú však na Slovensku účinné nástroje, posilňujúce postavenie obhajcov a obhajkýň environmentálnych práv aby sa nemuseli obávať o svoje zdravie či zamestnanie?

Autorka: Michaela Ujházyová

Stredisko sa zaujímal o to či a akým spôsobom sa ohrozujúce a šikanujúce správanie snažili respondenti a respondentky riešiť, a či ich cesta viedla k zastaveniu nežiaduceho konania. Napriek tomu, že takmer vo všetkých prípadoch boli oslovené verejné orgány (napr. policajný zbor, KVOP, Úrad na ochranu osobných údajov) podľa kompetencií, konanie týchto orgánov nie je vnímané ako účinný spôsob zastavenia šikanovania, vyhrážania sa násilím či iných spomínaných foriem obťažujúceho správania.

Uvedené zistenia poukazujú na to, že upozorňovanie na poškodzovanie životného prostredia alebo ochrana environmentálnych práv v širšom zmysle často vedie k obťažovaniu, vyhrážaniu násilím, poškodzovaniu majetku alebo administratívne šikanovaniu. Takéto prostredie, obzvlášť v prípade menších miest, môže pôsobiť odradzujúco a paralyzovať nie len rozvoj občianskej spoločnosti ale predovšetkým samotné úsilie o zlepšenie stavu životného prostredia na Slovensku. Aj preto Stredisko oceňuje postoj Ministerstva životného prostredia SR, ktoré sa aktívne postavilo za zamestnancov a zamestnankyne vykonávajúce kompetencie ŠOP a ŠIŽP, a zároveň pomenúva vyššie zmienené praktiky ako neprípustné. S takýmito praktikami sa však stretávajú nie len zamestnanci priamo riadených organizácií MŽP SR, ale aj občania a občianky, ktoré sa ochrane prírody venujú v rámci svojej dobrovoľnej činnosti. Je preto potrebné navrhnúť systémové riešenie zabezpečujúce ochranu ľudskoprávných aktivistov a aktivistiek v oblasti environmentálnych práv.

Celú správu z konzultácií s mimovládnyimi organizáciami si môžete prečítať na [stránke Strediska](#).

